

АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ – ПЛОВДИВ
ЦЕНТЪР ЗА НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ТРАНСФЕР НА ТЕХНОЛОГИИ И ЗАЩИТА
НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Пловдив 4000; бул. Менделеев № 12; e-mail: nic_au_plovdiv@abv.bg

Тел. +359/32/654420; 654427, www.au-plovdiv.bg

AGRICULTURAL UNIVERSITY - PLOVDIV

Bulgaria, 4000 Plovdiv, 12 Mendeleev Str., e-mail: nic_au_plovdiv@abv.bg

Tel. +359/32/654420; 654427, www.au-plovdiv.bg

Информационен лист

за научните проекти, финансирани целево от държавния бюджет

1. Тема на проекта: Хербицидна фитотоксичност при слънчоглед, рапица и обикновена тиква и възможности за преодоляването ѝ чрез биостимуланти и листни торове

2. Научен колектив:

Научен ръководител: гл. ас. д-р Нешо Нешев, катедра Земеделие и хербология

Оперативен ръководител: Гл. ас. д-р Добринка Балабанова-Ивановска, кат. Физиология на растенията, биохимия и генетика

Членове: Гл. ас. д-р Аньо Митков, катедра Земеделие и хербология;

Гл. ас. д-р Мариян Янев, катедра Земеделие и хербология;

Студент (дипломант): Кристиян Благоев, РЗ, III курс, редовно обучение

Консултанти: проф. д-р Андон Василев - катедра Физиология на растенията, биохимия и генетика;

проф. д-р Тоньо Тонев - катедра Земеделие и хербология.

3. Цел и задачи на проекта

Основната цел на проекта е да се проучат и изяснят ефектите на различни биостимуланти върху съдържанието на общ хлорофил в листата, продуктивността и качеството на хербицидно-увредени растения от рапица.

За установяване влиянието на хербицидното третиране върху вегетативните прояви на растенията ще се определят следните показатели:

- Време на встъпване в пълен цъфтеж;
- Тегло на листно-стъблената маса в началото на цъфтежа;
- Брой листа от едно растение в началото на цъфтежа;
- Обща листна площ на растенията в началото на цъфтежа;
- Височина на растенията в края на вегетацията (cm);
- Брой разклонения и брой шушулки при едно растение;
- Абсолютна маса на семената (g);

2. Физиологични и биохимични показатели

Съдържание на общ хлорофил в листата (mg/m^2) 7 дни след третиране. Измерванията са извършени с Хлорофил-мертьър ССМ-300 произведен от фирма Opti-Sciences, Inc. USA.

Определяне количеството на общи мазнини в семената по метода на Суксле.

3. Агрехимични показатели – съдържание на Азот, Фосфор и Калий в листата преди началото на цъфтежа на растенията.

4. Нива на визуална фитотоксичност (7 дни след третирането) - по 9-балната скала на EWRS:

1. Без симптоми - здрави растения;
2. Много слаби симптоми - слабо потискане;
3. Слаби, но лесно разпознаващи се симптоми;
4. По-силно изразени симптоми (напр. хлороза);
5. Разреждане, силна хлороза или потискане;
6. Силно повредено до пълно загиване /Средно лошо/;
7. Силно повредено до пълно загиване /Лошо/;
8. Силно повредено до пълно загиване /Много лошо/;
9. Силно повредено до пълно загиване /Абсолютно лошо/.

5. Влияние на третирането с хербициди върху стопанската продуктивност на растенията:

За установяване продуктивността на растенията реколтирането ще се извърши в края на вегетацията, във фаза пълна зрялост (kg da^{-1});

6. Статистическа обработка на данните:

Ще се използва метода на Duncan със статистически пакет на програма SPSS 26.

4. Основни резултати

Въпреки визуалните симптоми на фитотоксичност, причинени от хербицидният дрифт, при всички третирани варианти (с или без третиране с биостимулант), хербицидната фитотоксичност е определена като много слаба (бал 1) при варианти 3 и от 5 до 13. При вариант 2 е отчетена фитотоксичност бал 2, а при вариант 4 фитотоксичността е бал 4, която се изразява в по-ясно изразени симптоми на хлороза.

Отчетени са разлики във встъпването в пълен цъфтеж на растенията, въпреки че те не са значителни. Рапичните растения третирани с 100% от регистрираните дози на изследваните хербициди Derby® Super $3,30 \text{ g da}^{-1}$ и Sekator® OD 10 ml da^{-1} навлизат във фенофаза пълен цъфтеж най-рано – на 19 април и 17 април съответно. При варианти 3 и от 5 до 13 фенофаза пълен цъфтеж настъпва на 22 април, а най-късно встъпват във фенофаза пълен цъфтеж растенията от контролата – на 23 април 2020 г.

На-голямо количество листно-стъблена маса е отчетена при нетретирания контрол и вариант 13 третиран със Sekator® OD 2 ml da⁻¹ (20% от регистрираната доза) + Aminoazol® 300 ml da⁻¹ 0,756 и 0,771 kg съответно. Значително по-ниски стойности са отчетени при растенията третирани със 100% от дозите на изпитваните хербициди - варианти 2 и 4 – 0,354 и 0,258 kg.

Резултатите отнасящи се за броя листа от едно рапично растение отново показват, че стресираните растения имат по-малък брой листа спрямо нетретирания контрол и от друга страна оздравителния ефект на третирането с биостимулант съдържащ аминокиселини. И при двата хербицида, растенията, при които е приложено лечебно третиране имат по-голям брой листа спрямо стресираните варианти.

Резултатите за образуваната листна площ при растенията кореспондират с тези по-горе, като отново се доказва положителния ефект от третирането с биостимулант след имитацията на нежелано попадане на хербицид върху незелева култура. При растенията при които е имитирано попадане на 100% от регистрираните дози на хербицидните препарати листната площ е най-малка. При растенията с лечебно биостимулантно третиране е установено повишаване в размера на листната площ, като ефекта е по-висок при по-ниските дози на хербицидите.

В края на вегетацията като най-високи се отличават растенията от нетретирания контрол и някои от вариантите с приложено лечебно биостимулантно третиране след хербицидната интервенция. Най-ниски са растенията от вариантите третирани с 100% от регистрираните дози на изследваните хербициди Derby® Super 3,30 g da⁻¹ и Sekator® OD 10 ml da⁻¹ – варианти 2 и 4 – 106,22 и 101,85 cm съответно.

Получените резултати показват, че прилагането на биостимулантите Amino Expert® Impuls и Aminoazol® 4 дни след имитацията на хербицидният дрифт спомагат за преодоляване на хербицидният стрес и растенията подобряват своя растеж и развитие.

С най-голям брой разклонения от 1 растение и с недоказана разлика са нетретирания ръчно плевена контрол (вариант 1) – 7,60, както и варианти 9, 11 и 13 – 7,90 разклонения от 1 растение. С най-малък брой са растенията от варианти 2 (Derby® Super 3,30 g da⁻¹ 100%) и 4 (Sekator® OD 10 ml da⁻¹ 100%) – съответно с 5,35 и 4,20 разклонения от 1 растение съответно.

Броят на шушулките от едно растение е най-малък при варианти 2 и 4, които имат 186,30 и 162,60 броя съответно. Най-много плодове от растение са отчетени при контролата и вариант 13 - 238,80 и 230,70 шушулки от едно растение съответно.

По отношение на показателя абсолютна маса на семената, най-високи стойности са отчетени при контролата и варианти 7 и 13 - 4,61, и 4,51 и 4,41 g съответно. С най-ниски стойности за този показател са вариантите без биостимулант - 2 (3,81 g) и 4 (3,18 g).

Най-високи добиви (302,11 kg da⁻¹) са отчетени при контролата и вариант 7 (Derby® Super 0,66 g da⁻¹ (20% от регистрираната доза) + Amino Expert® Impuls - 300 ml da⁻¹) – 307,42 kg da⁻¹. С най-ниски добиви са варианти 2 (145,36 kg da⁻¹) и 4 (138,87 kg da⁻¹) – 100% от регистрираните дози на Derby® Super и Sekator OD – 146,09 и 121,32 kg da⁻¹ съответно.

Оптималните нива на азот в най-горните, напълно развити листа, преди цъфтежа на рапицата варират от 4,00 – 5,50% (Bergmann, 1992). Растенията от всички третирани варианти са с по-ниско азотно съдържание спрямо посоченото от Bergmann (1992). Най-високо азотно съдържание в листата на рапицата е установено при нетретирания ръчно плевена контрола – 4,18%.

Оптималното съдържание на фосфор в най-горните, напълно развити листа, преди цъфтежа на рапицата варират от 0,35 – 0,70% (Bergmann, 1992).

Не е установено отрицателно влияние на причинения от хербицидния дрифт абиотичен стрес върху фосфорното съдържание в листата на растенията. В нашия опит рапицата има близко до оптимално съдържание посочено от Bergmann (1992) на този макроелемент в листата преди цъфтежа, като не са наблюдавани симптоми на фосфорен дефицит при растенията.

Съдържанието на калий в най-горните, напълно развити листа, преди цъфтежа на рапицата варират от 2,80 – 5,00 (Bergmann, 1992).

В нашия експеримент съдържанието на калий в листата на растенията е по-ниско от оптималното спрямо посочените по горе стойности. Най-високото калиево съдържание имат вариантите без приложено лечебно третиране – вариант 2 (Derby® Super 3,30 g da⁻¹, 100%) и вариант 4 (Sekator® OD 10 ml da⁻¹, 100%) – 3,77 и 4,17% съответно средно за периода. Това повишено съдържание най-вероятно е следствие на стремежа на растенията да преодолеят по-успешно абиотичния хербициден стрес, като калият спомага растенията да преодолеят в някаква степен стресовите условия (Nikolova M., 2010).

Отчитаме хлорофилното съдържание само 7 дни след имитацията на хербицидния дрифт, защото при по-късно измерване (на 14-я ден след третиранието) стойностите са много близки и не представляват интерес.

Съдържанието на общ хлорофил 7 дни след третиранието с хербицидите в рапичните растения е с най-високи стойности при нетретирания контрола - 428 mg/m². Вариантите „погрешно“ третирани само с хербицидите, показват понижение в съдържанието на общ хлорофил.

Съдържанието на общ хлорофил при вариант 2 (100% от дозата на (Derby® Super) е силно понижено (251 mg/m²) в сравнение както с нетретирания контрола, така и при съпоставянето му с останалите варианти, които са получили лечебно биостимулантно третиране. При варианта третиран със 100%-вата доза на Sekator® OD понижаването в съдържанието на общ хлорофил в листата се понижава още повече и е със стойност от 209 mg/m².

Получените данни показват, че биостимулантното лечебно приложение оказва подобрителен ефект върху синтеза на зеления пигмент – хлорофил, като действието и на двата биостимуланта е по-силно изразено при ниските количества на грешните за рапицата хербицидни препарата.

Както при повечето изследвани биометрични показатели, така и качествения показател съдържание на масло е установено негативно влияние на хербицидния дрифт. Най-ниско маслено съдържание е установено след имитацията на хербициден дрифт без приложено лечебно третиране – варианти 2 (39,54%) и 4 (36,11%).

Най-високо съдържание на масло е отчетено при нетретирания контрола – 45,84%, но е установено положително влияние върху масленото съдържание след лечебното третиране с биостимулантите.

Изводи:

1. Не е установено влияние на метеорологичните условия върху фитотоксичността причинена от хербицидната интервенция и нейното преодоляване от растенията.

2. При използването на биостимулантите Amino Expert® Impuls и Aminozol® за лечебно третиране, растенията третирани и с двата хербицида до известна степен преодоляват хербицидния стрес.

3. Рапичните растения третирани с 100% от регистрираните дози на изследваните хербициди Derby® Super 3,30 g da⁻¹ и Sekator® OD 10 ml da⁻¹ навлизат във фенофаза пълен цъфтеж най-рано – на 19 април и 17 април съответно.

4. Растенията, при които е извършена имитация на хербициден дрифт от 100% на регистрираните дози са с най-ниски стойности за изпитваните показатели като тегло на литно-стъблена маса, обща листна площ, височина на растенията, брой разклонения и шушулки от растение, абсолютна маса на семената и добив на рапични семена. При растенията третирани с 20% от дозите на хербицидите хербицидния стрес е по-слаб и тези показатели са с по-високи стойности.

5. При растенията с лечебно третиране се увеличават стойностите на литно-стъблена маса, обща листна площ, височина на растенията, брой разклонения и шушулки от растение, абсолютна маса на семената и добив на рапични семена.

5. След извършеното лечебно третиране с биостимуланта Amino Expert® Impuls и при двата хербицидни препарата се увеличават стойностите на диаметър на питата и височина на растенията.

6. Съдържанието на общ хлорофил в листата на рапичните растения е с най-високи стойности при нетретирания контрола, а също така е установен оздравителен ефект на лечебното биостимулантно третиране с Amino Expert® Impuls и Aminozol® и растенията повишават хлорофилното си съдържание.

7. Лечебното третиране с биостимулантите Amino Expert® Impuls и Aminozol® оказва положително влияние върху масленото съдържание в рапичните семена.

5. Публикации за отчетния период свързани с работата по проекта/отпечатани или под печат/, с библиографско описание на статиите*.

Nesho Neshev, Dobrinka Balabanova, Mariyan Yanev, Anyo Mitkov, Tonyo Tonev, Andon Vasilev, 202.. **Study on biostimulant application at oilseed rape damaged by simulated herbicide drift.**

Статията е представена с устен доклад на Юбилейната научна конференция с международно участие по повод 75-годишния юбилей на Аграрния университет – Пловдив: „Перспективи пред аграрната наука и иновации за устойчиви продоволствени системи“ 26-28,11.2020 г.

След рецензиране статията ще бъде публикувана в Списание Agricultural Sciences, която ще се реферира Web of Science (Core Collection).